

Ljubodrag Simonović
E-mail:comrade@orion.rs

SAVREMENA SOCIJALISTIČKA REVOLUCIJA

Marksova kritika kapitalizma u svojoj biti je misao socijalističke revolucije. To je osnovna ideja na osnovu koje i u odnosu prema kojoj može da se odredi autentičnost „marksističkog“ predznaka. Stav da je „ispravna teorija svest prakse koja menja svet“ pretstavlja samosvest Marksove revolucionarne misli. Na njenom temelju i u odnosu prema njoj (i) Marksove ideje dobijaju marksističku legitimnost. Ne odgovaraju svi Marksovi stavovi njegovoj teoriji revolucije. Marksova misao nije od svojih početaka bila teorija socijalističke revolucije, već je to postala pod uticajem razvoja kapitalizma i radničkog pokreta. Postajanje proletarijata u najrazvijenijim kapitalističkim zemljama Evrope političkom snagom koja je u stanju da menja svet uslovalo je postajanje Marksove misli teorijom socijalističke revolucije.

Po Marks, egzistencijalna i samim tim opšte-društvena kriza zasniva se na ekonomskoj krizi kapitalizma koja proističe iz toga što su proizvodni (svojinski) odnosi postali ograničenje za razvoj proizvodnih snaga. Na to nedvosmisleno upućuje Marksov stav iz *Priloga kritici političke ekonomije* koji pretstavlja kamen-temeljac njegove teorije revolucije: „Materijalne proizvodne snage društva dolaze u protivurečje s postojećim proizvodnim odnosima koji postaju njihovi okovi. Tada nastupa epoha socijalne revolucije.“ **(29)** Radnička klasa je „uklještena“ između proizvodnih snaga i proizvodnih (svojinskih) odnosa. Klasna svest nalaže radniku da se ne bori za ukidanje kapitalizma sve dok ovaj razvija proizvodne snage i dok mu obezbeđuje egzistenciju. Budući da je kapitalistički način razvoja proizvodnih snaga progresivan, borba radnika protiv kapitalizma dok on razvija proizvodne snage pretstavlja kočnicu progresu i stoga je neprihvatljiva. Istovremeno, ne može se stvoriti socijalistički poredak, koji pretstavlja konačno prevazilaženje kapitalizma, ukoliko kapitalizam nije iscrpeo svoje razvojne moći. U tim uslovima revolucija se ne zasniva na objektivnim istorijskim uslovima, već na političkom voluntarizmu. Uklanjanje buržoazije sa političke scene od strane proletarijata ima istorijsku

legitimnost tek onda kada buržoazija postane reakcionarna snaga, a to znači kada kapitalizam iscrpi sve mogućnosti razvoja proizvodnih snaga i kada buržoazija represivnim sredstvima nastoji da odbrani privatnu svojinu koja je postala kočnica za razvoj proizvodnih snaga. Proletarijat može, po Marks, da postane „grobar“ kapitalizma samo na temelju ekonomske i na toj osnovi opšte društvene krize koja se može razrešiti samo radikalnim iskorakom iz kapitalističkog sveta.

Previđajući da je kapitalizam u svojoj biti destruktivni poredak, Marks je prevideo specifičnost dijalektike kapitalizma. Po njemu, razvoj kapitalizma podrazumeva razvoj protivurečnosti između proizvodnih snaga i proizvodnih (svojinskih) odnosa, ali ne između kapitalističkog razvoja proizvodnih snaga i prirode kao životvorne celine, kao i čoveka kao prirodnog i ljudskog bića. Uprkos Marksovim kritičkim stavovima koji ukazuju na pljačkaški i pustošeci odnos kapitalizma prema zemljištu, za njega je kapitalizam progresivan sve dok razvija proizvodne snage. Zapravo, po Marks, problem nije u kapitalističkim proizvodnim snagama i pogubnim posledicama njihovog razvoja, već u ograničenim mogućnostima proizvodnih odnosa, što znači kapitalističke privatne svojine što će zaustaviti razvoj proizvodnih snaga i „prinuditi“ kapitalizam na „samoukidanje“. *Pokazalo se da upravo razvoj proizvodnih snaga na temelju privatne svojine stvara sve težu egzistencijalnu i time opšte-društvenu krizu budući da se zasniva na sve intenzivnijem uništavanjem prirode i čoveka kao ljudskog i biološkog bića. Sve dramatičnije propadanje sveta ukazuje na to da su kapitalistički „progres“ i opstanak čovečanstva suprotstavljeni. I Marksovi stavovi o prekomernom iscrpljivanju zemljišta upućuju na zaključak da upravo ekonomski razvoj kapitalizma sve dramatičnije ugrožava opstanak čovečanstva. Na osnovu toga sledi da bi radnici trebalo da se bore protiv ekonomskog razvoja kapitalizma, a to znači protiv kapitalističkog načina razvoja proizvodnih snaga, a ne da „čekaju“ da proizvodni (svojinski) odnosi postanu prepreka za razvoj proizvodnih snaga. Savremena socijalistička revolucija moguća je kao posledica egzistencijalne krize koju stvara kapitalizam, ali istovremeno i kao brana koja treba da spreči da kapitalizam do te mere uništi životnu sredinu i u toj meri poremeti klimatske prilike da čovečanstvo više ni na koji način neće moći da spreči uništenje života na Zemlji. Savremena socijalistička revolucija ne može da ima aposteriorni i esencijalni, već apriorni i egzistencijalni karakter.*

Postajanjem kapitalizma totalitarnim destruktivnim poretkom Marksovo shvatanje socijalističke revolucije je prevaziđeno. Marks ne dolazi do pojma socijalističke revolucije u odnosu prema kapitalizmu kao totalitarnom destruktivnom poretku, već u odnosu prema kapitalizmu kao eksploatatorskom poretku koji ima „revolucionarnu“ prirodu. Za Marksa socijalistička revolucija je poslednja revolucija u istoriji čovečanstva i kao takva pretstavlja završni čin u borbi čoveka za slobodu. Istovremeno, držeći se egzistencijalnog apriorizma, Marks u socijalističkoj revoluciji ne vidi početak otsudne borbe za opstanak čovečanstva, već okončanje istorijskog procesa spajanja čoveka sa prirodom i početak prave istorije čovečanstva. Sledeći tu ideju, Gajo Petrović, jedan od najistaknutijih predstavnika jugoslovenske praksis filozofije, u Marksovom shvatanju revolucije vidi prevazilaženje socijalno-političkog momenta i konačno rešenje odnosa čoveka prema prirodi i prema sebi kao prirodnom biću. U tom smislu, socijalistička revolucija je „bit bivstvovanja“ (*Mišljenje revolucije*). Međutim, konkretna „bit bivstvovanja“ ne može se dobiti na osnovu apstraktne predstave prirode i čoveka, već u odnosu prema destruktivnoj i totalitarnoj kapitalističkoj praksi. Kapitalistički „progres“ doveo je čovečanstvo na ivicu provalije i time „razrešio“ sve protivurečnosti kapitalizma i doveo kritiku kapitalizma do kraja. Kapitalizam ne oslobađa čoveka zavisnosti od prirode već ga, uništavajući prirodu, čini sve zavisnijim od nje. On ne samo da ne stvara mogućnosti za „skok iz carstva nužnosti u carstvo slobode“, već stvara novo – destruktivno i na toj osnovi totalitarno carstvo nužnosti. *Tek u odnosu prema pogubnim posledicama razvoja kapitalizma i u odnosu prema njegovim destruktivnim potencijalima socijalistička revolucija može da dobije konkretnu istorijsku dimenziju.* Ona nije početak istinske slobode čoveka, već početak otsudne borbe za opstanak čovečanstva sa kojom će biti sanirane posledice kapitalističkog uništavanja prirode i čoveka i to na takav način, da se stvore mogućnosti za oslobađanje čoveka od prirodne stihije i od klasnog društva, kao i za realizovanje njegovih univerzalnih stvaralačkih moći i za stvaranje od društva bratske zajednice slobodnih ljudi.

Marks dolazi do ideje socijalističke revolucije polazeći od idealizovanog antropološkog modela čoveka kao univerzalnog stvaralačkog bića slobode, a ne od konkretne prirode kapitalizma kao destruktivnog poretka i u tom kontekstu od potrebe da se spreči uništenje života na zemlji. *Karakter proleTERSKE revolucije ne određuje se više prema humanističkim idealima, kao što je to kod Marksa, već je*

uslovljen egzistencijalnim izazovima koje kapitalizam kao totalitarni destruktivni poredak nameće čovečanstvu. Od samog nastanka kapitalizma destrukcija je imanentna njegovoj biti, ali je sa nastankom "potrošačkog društva" destrukcija postala njegova dominirajuća odlika. Sve je realnija opasnost da će uništenje čovečanstva, kao i živog sveta, biti „kolateralna šteta“ kapitalističkog „progresā“. U tom kontekstu treba sagledati i razvoj savremenog radničkog (socijalističkog) pokreta i strategiju i taktiku borbe protiv kapitalizma. Jedno je kada je revolucija uslovljena ekonomskom krizom, a drugo kada je revolucija uslovljena sve pogubnijom ekološkom krizom. Svest o destruktivnoj prirodi kapitalizma postala je nužan uslov za razvoj savremenog svetskog anti-kapitalističkog pokreta. Sve dramatičnija ekološka kriza stvara uslove za radikalizovanje kritike kapitalizma i za radikalizovanje političke borbe koja teži očuvanju života na planeti i stvaranju novog sveta. Otuda je od prvorazrednog značaja razvoj životvornog uma koji treba da stvori takav politički pokret, koji će uništiti kapitalizam pre nego što on u toj meri uništi prirodu da čovečanstvo više neće moći da uspostavi ekološku ravnotežu koja pruža mogućnost da opstane. Kada se ima u vidu da je kapitalizam po svojoj prirodi destruktivni poredak, nameće se zaključak da vreme za obračun s kapitalizmom i za stvaranje novog (socijalističkog) društva ne nastaje kada proizvodni odnosi postanu kočnica za razvoj proizvodnih snaga, kao što to tvrdi Marks, već sa nastankom kapitalizma. Na to jasno ukazuje Furijeova kritika (kapitalističkog) progresā koja upozorava da se on zasniva na uništavanju životne (prirodne) sredine, što znači da ima antiegzistencijalni karakter.

Savremena kritika kapitalizma i politička borba protiv kapitalizma treba da se suprotstave ne samo aktuelnim, već pre svega potencijalnim opasnostima za opstanak čovečanstva. *Ako se dozvoli da planetarni eko-sistem propadne do te mere, da na najneposredniji način ugrozi opstanak čoveka da bi se ljudi digli protiv kapitalizma, onda je sudbina čovečanstva zapečaćena.* U ovom kontekstu postaje očigledna pogubnost „ekoloških projekata“ koji nastoje da saniraju posledice kapitalističkog „progresā“ putem tehničkih sredstava i na tehnički način. U krajnjem, oni služe suzbijanju anti-kapitalističkog pokreta koji teži iskorenjivanju uzroka uništavanja života na planeti i obračunu s iluzijom da se, na temelju kapitalističkog progresā, naučnim i tehničkim sredstvima može obezbediti opstanak prirode i čovečanstva. „Ekološki“ tehnički izumi postaju sredstvo sa kojim kapitalisti kupuju vreme

kapitalizmu i na taj način skraćuju vreme u kome (još uvek) može da se uspostavi ekološka ravnoteža i na taj način spreči uništenje čovečanstva. Istovremeno, „adaptacija“ čoveka na veštačke klimatske uslove dovodi do takvih promena u njegovom organizmu, da on gubi sposobnost preživljavanja u prirodnim životnim uslovima. Na kapitalistički način degenerisanom čoveku zdrava prirodna sredina postaje smrtni neprijatelj.

Ekonomska kriza može da ubrza raspad kapitalizma i na taj način spreči da kapitalizam uništi život na planeti u toj meri da će opstanak čoveka biti nemoguć. Međutim, ekonomska kriza sama po sebi ne proizvodi nužno revolucionarnu svest kod potlačenih radnih slojeva. Najubedljiviji dokaz za to je stvaranje fašizma u Nemačkoj, i drugim evropskim zemljama, na temelju ekonomske krize kapitalizma iz 1929. godine. Ekocidna kapitalistička praksa stvara mogućnost da se stvori novi fašistički varvarizam koji će, rukovodeći se logikom „ili mi ili oni“, uništiti milijarde „prekobrajnih“ da bi najmoćnije kapitalističke korporacije ovladale svetskim sirovinskim i energetske resursima. Teorija o „zlatnoj milijardi“ upućuje na način na koji najmoćniji kapitalistički klanovi planiraju da „reše“ sve dramatičniju ekonomsku i ekološku krizu. Isto tako, slepo verovanje da će ekonomska kriza sama po sebi da pokrene radnike u revoluciju može da dovede do toga da radnici, kao prirodna i ljudska bića, budu uništeni pre nego što se pojave na poslednjem istorijskom bojištu na kome se odlučuje o sudbini čovečanstva. Jedan od najvažnijih zadataka levice je da spreči da se nezadovoljstvo radnih slojeva, koje stvara kapitalizam, pretvori u sredstvo za uspostavljanje kapitalističke diktature – kao što je to bilo u Evropi u vreme velike ekonomske krize iz 1929. godine.

Uništavajući sve intenzivnije život na planeti, kapitalizam stvara sve veću egzistencijalnu strepnju koja će se, ukoliko ne bude stvoren novi poredak koji će se zasnivati na racionalnom odnosu prema prirodi, pretvoriti u egzistencijalnu paniku koja će dovesti do toga da će čovek biti spreman da podrži sve mere, bez obzira na njihovu valjanost i opravdanost, za koje veruje da će da mu obezbede opstanak. Vladajući poredak manipuliše strahom od „ugroženosti“. To je, zapravo, egzistencijalni strah sa kojim kapitalisti manipulišu tako, da izazivaju sukobe između ljudi, rasa, nacija, religioznih zajednica... Isto su radili nacisti. Strah od egzistencijalne neizvesnosti, koju je prouzrokovala ekonomska kriza kapitalizma, pretvoren je putem nacističke propagandne mašinerije u strah od „judeo-boljševizma“. Uništenje „judeo-

boljševizma“ postalo je putem fokusirane propagande fiksacija: uništenjem „neprijatelja“ čovek se „oslobađa“ egzistencijalnog straha koji izaziva kapitalizam. Radi se o ciljanoj sublimaciji i u tom kontekstu „neprijatelj“ dobija one karakteristike koje na najefikasniji način mogu da izazovu željenu reakciju aktiviranjem dvaju najvažnijih instinktivnih potsticaja: egzistencijalnog straha i potisnute seksualne energije. Pojava Hitlera izazivala je kod Nemaca histeričnu reakciju koja je imala orgazmički karakter. Danas je strah daleko veći jer se radi o biološkom propadanju bele rase, o sve dubljoj ekonomskoj krizi i sve težoj borbi za dobijanje radnog mesta, o sve pogubnijim klimatskim promenama, o iscrpljenim energetske i sirovinskim resursima, o redukovanom tržištu, o propadanju „američkog sna“ koji podrazumeva neprestano uvećavanje potrošačkog standarda...

Sve bespoštedniji život i sve neposrednija opasnost od nestanka lišava čoveka ljudskosti i time osećanja bliskosti i solidarnosti sa drugima. Kao što nemački malograđani u vreme Hitlerovog „prodora na Istok“ nisu hteli da znaju za stravične zločine nemačke soldateske, tako današnji malograđani najrazvijenijih kapitalističkih zemljama ne žele da znaju za stravične zločine koje kapitalističke kompanije i njihove armije plaćenika (koje su objedinjene u NATO-u) svakodnevno čine širom planete, i svesno se utapaju u kapitalističko destruktivno ništavilo ponizno prihvatajući gubitak svojih osnovnih ljudskih i građanskih prava i stvaranje policijske države. „Potrošačko društvo“ je za malograđane jedini svet u kome mogu da žive i jedini svet o kome mogu da maštaju. Sve dublja kriza kapitalizma ne usmerava ljude koji su degenerisani „potrošačkim“ načinom života da se bore protiv kapitalizma a za humani svet, već da se bore da sačuvaju potrošački standard po cenu da postanu kapitalistički dželiti. Neposredna reakcija malograđana na gubitak potrošačkog standarda nije težnja za promenom vladajućeg sistema, već za otimanjem i uništenjem drugih. Oni su svesni da je priča o „terorizmu“ samo maska iza koje se krije nastojanje najmoćnijih kapitalističkih korporacija da ovladaju svetom, ali je prihvataju kao pilulu za umirenje savesti jer im vladajući poredak (još uvek) obezbeđuje relativno visok „potrošački“ standard. Kapitalistički malograđanin bio je i ostao jedan od nosećih stubova fašizma. Sistematska proizvodnja tehničkih i bioloških sredstava za masovno uništenje ukazuje na prave namere najmoćnijih kapitalističkih grupacija Zapada. *Jedna od najstrašnijih istina, koja ukazuje na svu monstruoznost kapitalizma, je da se opstanak preko šest milijardi „prekobrajnih“ ne zasniva na hiljadama godina dugom razvoju*

civilizacije i „demokratskim vrednostima“ Zapada, već na tome da je Rusija u stanju da svojim nuklearnim potencijalom za dvadesetak minuta zbriše Evropu i SAD sa lica Zemlje.

Propadanje „potrošačkog društva“ dovodi do pada kupovne moći radnih slojeva i do masovne nezaposlenosti. Nameće se potreba da se kapitalizam stabilizuje na nižem proizvođačko-potrošačkom nivou, s tim što će u proizvodnji i ukupnoj kapitalističkoj reprodukciji, sa daljim razvojem nauke i tehnike, sve više dominirati „bele kragne“. Radne „mase“ iz tradicionalnih branši proizvodnje nisu više sredstvo za ubrzanje reprodukcije kapitala, već ekonomska balast i sve veća politička opasnost za vladajući poredak. Umesto integrisanja radnika u kapitalizam putem potrošačkog načina života, strateški orijentir vladajuće klase postaje uništenje „prekobrojnih“ građana. Sa sve dubljom ekonomskom krizom kapitalizma sve veći broj radnika postaje smrtni neprijatelj kapitalizmu i vladajući poredak će upotrebiti sva sredstva koja su mu na raspolaganju (kriminalizovanje društva, droga, alkohol, zatrovana hrana i voda, uskraćivanje lekova i medicinskih usluga, smrtonosni virusi, sterilizacija i tsl.) da ukloni taj „višak“ i obezbedi opstanak. To je jedan od uzroka savremenog fašizma čije se konture najjasnije naziru u SAD. Radi se o teoriji o „zlatnoj milijardi“ čije realizovanje neće pogoditi samo narode koji se nalaze u zemljama koje spadaju u „periferiju kapitalizma“, već i sve šire radne slojeve u najrazvijenijim kapitalističkim zemljama. Sve ugroženija egzistencija čovečanstva stvara uslove za to, da se do krajnjosti radikalizuje socijalno-darvinistički životni princip, s tim što nauka i tehnika postaju ekskluzivno sredstvo za obezbeđivanje dominirajućeg položaja kapitalista i za stvaranje takvih veštačkih životnih uslova koji će ih zaštititi od sve ubitačnijih klimatskih promena. Istovremeno, „vladari iz senke“ nastoje da iskoriste nauku i tehniku za stvaranje „novog čoveka“ koji će, sa svojim veštački stvorenim „genetskim svojstvima“ i zahvaljujući vojnoj tehnici sa kojom raspolaže, biti u stanju da istrebi višak „nepodobnih“ i uspostavi globalnu dominaciju. „Terminatori“, „ramboi“, „predatori“ i slične holivudske nakaze, sa kojima se glorifikuje destruktivna moć na kapitalistički način zloupotrebljene tehnike, ukazuju na psihološki profil savremenih kapitalističkih fanatika. Moć vladanja postaje moć uništavanja.

Sudbina građanske klase najbolji je pokazatelj vladajuće tendencije razvoja kapitalizma. Tamo gde se razvija građanska klasa – razvija se kapitalizam; tamo gde propada građanska klasa – propada kapitalizam. *Na Zapadu opšte-društvena kriza*

dobija pred-revolucionarni karakter. Građanska klasa se raspada i stvara se društvo u kome je sve manji broj ljudi sve bogatiji, a sve veći broj sve siromašniji. U toku je proletarizovanje građanske i fašizacija kapitalističke klase. U tom kontekstu, uništava se emancipatorsko nasleđe građanskog društva i smanjuje se prostor za pacifističke političke opcije. Biološko propadanje evropskih naroda dobija sve dramatičnije razmere i postaje jedno od najvažnijih izvorišta fašizoidne histerije. Istovremeno, stvaraju se tehnokratske utopije i apokaliptička svest: mit o svemoći nauke i tehnike, ideja čoveka-kiborga, ideja o napuštanju planete... Zbog globalne „ravnoteže straha“, koja se zasniva na nuklearnim arsenalima SAD i Rusije, nema mogućnost za novi globalni rat koji bi omogućio obnavljanje životne snage kapitalizma. Vojna moć, politička stabilnost i ekonomski razvoj Istočnih zemalja dobijaju prvorazredni značaj jer onemogućava da sve dublja kriza na Zapadu iznedri novu fašističku zver koja će uništiti Slovene i azijske narode. Stvaraju se društveni i politički uslovi da se kriza na Zapadu razreši tako, da se ukine kapitalizam i stvori istinsko socijalističko društvo.

Egzistencijalna kriza osnovni je preduslov borbe za novi svet. Kao što je Prvi svetski rat do kraja produbio protivurečja kapitalizma i stvorio egzistencijalnu krizu iz koje je proistekla radnička pobuna koju su boljševici usmerili na stvaranje socijalističkog društva, tako egzistencijalna kriza koju stvara savremeni kapitalizam treba da bude usmerena na stvaranje komunističkog društva. Kapitalizam uspeva da putem tehnike ublaži neposredno dejstvo ekološkog propadanja planete na čoveka, i da putem potrošačkog načina života i industrije zabave blokira moć rasuđivanja i marginalizuje egzistencijalna pitanja. Sve dramatičnije posledice kapitalističke destrukcije primoravaju čoveka da razvije svoje umne, što znači univerzalne stvaralačke moći, jer jedino putem njih može da sanira posledice kapitalističke destrukcije i stvori humani svet. Borba za razvoj uma je, zapravo, prvorazredna politička borba jer ona pruža mogućnost da se razvije slobodarsko biće čoveka koje je osnov nemirenja s postojećim svetom i izvor vizionarske svesti. Isto tako, kapitalizam stvara mogućnost za uspostavljanje borbene društvenosti. *Sve teži životni uslovi primoravaju ljude da izađu iz svojih usamljeničkih jazbina i ujedine se, jer jedino zajedničkom borbom mogu da obezbede svoj opstanak.* Ugrožavajući sve intenzivnije opstanak čovečanstva i stvarajući sve veću socijalnu bedu, kapitalizam je doveo do toga da zaoštavanje ekološke krize može da postane neposredni povod za socijalističku revoluciju. Ozbiljnija havarija na nekoj od nuklearnih elektrana u

Evropi, kao što je to bilo u Fukušimi, može da pokrene revolucionarni val koji će uništiti kapitalizam.

Sve intenzivnije uništavanje prirode; sve veće socijalne razlike i siromašenje radnih slojeva; postajanje države i drugih društvenih institucija sredstvom kapitalističkih grupacija za ostvarivanje njihovih interesa; otuđenje političke sfere od građana i njena privatizacija... - stvara uslove za razvoj širokog političkog pokreta koji će prevazići klasičnu klasnu podelu i klasnu borbu, ali i mogućnost za razvodnjavanje borbe protiv kapitalizma i za usmeravanje menjalačke energije na „ekološke projekte“ koji se svode na beznadežno lečenje posledica koje stvara kapitalizam i na njegovo „usavršavanje“. „Anti-globalistički pokret“ jedan je od potencijalnih oblika borbe protiv kapitalizma. On treba da ujedini sve one političke snage i političke pokrete u svetu koji se suprotstavljaju savremenom imperijalizmu koji ima ne samo genocidni, već i ekocidni karakter. Istovremeno, on treba da ima kritički odnos prema razvojnim programima u bilo kom delu sveta koji se zasnivaju na uništavanju prirode i koji razvijaju potrošački mentalitet.

Najvažniji rezultat ekonomske krize kapitalizma iz 2008. je taj, što je radnička klasa na Zapadu pokazala da nije mrtva kao politička snaga i da je obračun s radnicima kao potencijalno revolucionarnom snagom i dalje najvažnija preokupacija kapitalista. *Ekonomska kriza iz 2008. pokazala je da klasni rat u najrazvijenijim kapitalističkim zemljama nije okončan i da je radnička klasa, nakon dugogodišnjeg tavorjenja u „potrošačkom društvu“, u stanju da se obračuna s kapitalizmom i stvori novi svet.* U svetlu savremenih zbivanja pokazuje se da je jedan od najpogubnijih „previda“ frankfurtova taj, što su otpisali radničku klasu kao mogućeg subjekta društvenih promena.

Postajući totalitarni poredak destrukcije kapitalizam je „prevazišao“ kako princip progresa, tako i princip socijalne pravde i nametnuo princip borbe za opstanak čovečanstva kao imperativ. Nije više samo reč o ugroženosti čoveka kao građanina i radnika, već kao ljudskog i prirodnog bića. Kapitalizam je „preobratio“ istorijsko biće radničke klase i doveo do toga da se njen istorijski zadatak ne sastoji samo u tome da ukine klasno društvo i oslobodi radnike od ugnjetavanja, već da spreči uništenje života i spase čovečanstvo od propasti. Borba protiv kapitalizma kao destruktivnog poretka treba da postane osnov za političku integraciju radnika i za njihovo povezivanje sa onim društvenim pokretima koji se bore za opstanak života na

Zemlji. Budući da se radi o globalnom ekocidu, nameće se potreba za globalnom borbom protiv kapitalizma. Ona je najefikasniji i najhumaniji način na koji čovečanstvo može da se ujedini. Borba protiv kapitalizma omogućava da radnička klasa svuda u svetu stekne „punoletstvo“ i postane deo svetskog anti-kapitalističkog fronta. Postajući globalni poredak destrukcije kapitalizam je učinio suvišnim podelu na centar i periferiju svetske revolucije. *Svako mesto na planeteti na kojem se vodi borba protiv kapitalizma postalo je centar svetske revolucije.*

X X X